

Mánia, mániák, mániáink

Csendes stratégiák

SOMOSI RITA

MODEM, Debrecen, 2019. IV. 6. – VI. 23.

Valaki szenvedélynek hívja, valaki hobbinak, a hétköznapi szóhasználatban egy rendszeresen visszatérő tevékenységet, mintsem pszichológiai, a depresszióval ellentétes állapotot jelöl. Miképpen definiálható a *mánia* szó? Mikor válik egy ismétlődő tevékenység mániává a külvilág szemében? Sokan hajlamosak skatulyákba tenni, könnyen értelmezhető címszavakkal jelölni egy-egy olyan berögzült cselekvést vagy szokást, amely a saját gyakorlattól, mentalitástól eltér. Pedig a mánia biztonságot ad, megnyugtat, segít kiszakadni a hétköznapiokból vagy az adott helyzetből, és jó esetben a végén elégedettséggel, nyugalommal tölt el. Tekinthető egyszersmind énidőnek is, hiszen bármilyen mániáról is van szó, elsősorban nem másért, hanem magáért csinálja az ember, az érzésért, az eredményért. A debreceni MODEM legújabb kiállítása, a *Mánia. Csendes stratégiák*, öt művész segítségével igyekszik körbejárni a fogalom művészeti alkotófolyamathoz köthető megjelenési formáit.

Mánia címmel a 2B Galériában Benczúr Emese, Imre Mariann, Szj Kamilla, Szira Henrietta és Tarr Hajnalka munkáiból már megvalósult egy

közös kiállítás 2016-ban, mely a mániás alkotótevékenységhez kapcsolódó munkáikból mutatott be válogatást, 2018-ban pedig a Ludwig Múzeum *Közös ügyeink* című kiállítására látássérültekkel együttműködve fűztek tekla- és igazgyöngyből álló gyöngysort, amelynek a debreceni kiállítótérhez adaptált változata a MODEM egyik hosszanti falán szubtilis frízként fut végig. A kiállításon szereplő munkák részben erre az alkalomra készültek vagy készültek el újra, de a kurátor, Simon Andrea a tematikához köthető korábbi alkotások segítségével is igyekezett az adott művész mániához köthető alkotói attitűdjét meghatározni.

A bejárattal szemben Tarr Hajnalka 5x6 méteres gemkapocsfüggönye, az *Attachment* fogad. Ez a 250 kilós vasfal egyszerre készlet megállásra és ösztökél átlépésre lágy transzparenciájával, emberi érintésre percekig hullámzó textúrájával. Eredetileg a Múcsarnok 2008-as *Mecénás*-kiállítására készült, majd egy része *Process* címmel a Nemzeti Galéria gyűjteményébe került. Itt az installáció eredeti dimenziójában jelenik meg, melynek kivitelezésében a helyi pszichiátriai osztály lakói segítettek.

BENCZÚR EMESE: *Egy hónap rendszerezés – Az egyformaság viszonylagos*, 1996, 240 db levágott nadrágszár, hímzés
magányűjtemény

foto: Czeglédi Zsolt

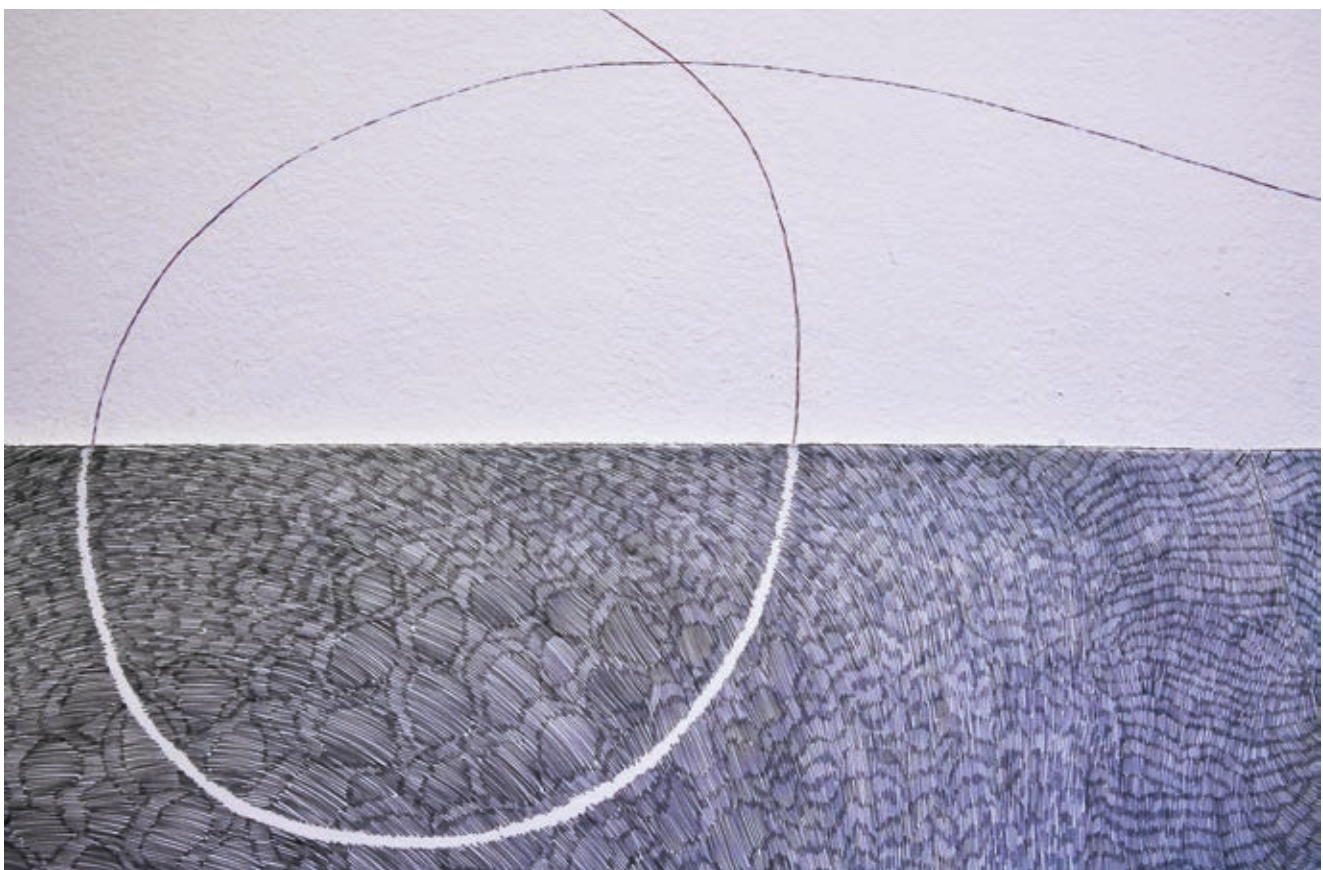

foto: Czeglédi Zsolt

TARR HAJNALKA: *Botticelli: Vénusz születése*, 2011, rétegelt lemez, puzzle, tűzőkapocs, 172×278 cm

SZIJ KAMILLA: *Cím nélkül*, 2017, papír, ceruza, falkarc, 70×1200 cm

Szj Kamilla vonalából építkezik meghatározott ritmusban és struktúrában – tizenkét méteres rajzán szinte elveszünk az örvénylő vonalak hálójában, melynek térbe kilépő gesztusa keretektől független, önmagukat komponáló szubjektív rendszerként jelenik meg. A kiállítás kevés figuratív alkotásának egyike

Szj Kamilla saját hegye, mely bár papírkeretek közé szorítva, de folyamatos fejlődésben van: fentről lefelé indulva, gyűrődésekkel, vonalakkal tarkítva tekinthető a külső és belső csend együttes megjelenési formájának. (A kiállításon a hegy alakulásának egyik fázisát látjuk, végleges formáját a papírtekercs végével éri majd el.) Egy másik rajzon piros konzervdobozra emlékeztető

formák ismétlődnek nagy felületen. Miközben az alakzatoknak mindig csak egy sarka kapcsolódik a következőhöz, az összes forma kapcsolatban van egymással, egyszersmind azonos kiindulási pontra vezethető vissza.

Az elmúlás gondolköréhez több alkotás kapcsolható, így Szira Henrietta munkája, *Az idő ígérete* is, mely kidobott karácsonyfákról összegyűjtött tűlevelekből áll. Installációjában a számolásra emlékeztető elrendezés (négy függőlegesen elhelyezett tűlevelet egy ötödik hűz át keresztben) az elmúlás, az idő lenyomatává fordítja át az örökkévalóság gondolköréhez kötött tűlevelet. A festővásznak hátulja adta keretek határolják a zöldből sárgába hajló tűleveles számsorokat, a szisztematikus rendezés az idő fizikai követhetőségét illusztrálja. A mulandóság rögzítése Imre Mariann horgászdamilból kötött *Törölköző* című művében is megjelenik: egy aprólékos munkával készített, funkcióját veszített törölközőt látunk, melyen kimerevítve jelennek meg a legördülő vízcseppek. Ez az alkotás a *Határidőnapló* installációs együttesének a része, mely a művész 1895-ben született nagymamája eredeti naplóját és annak tapétaszzerű felnagyítását foglalja magában. Az írástudatlan asszony 93 éves korában érzett vágyat arra, hogy a saját nevét megtanulja leírni, majd minden nap gyakorolta, nehogy elfelejtse. Ennek a mantraszerű gyakorlásnak falat betöltő egysége egyszerre meditatív és megható.

A Benczúr Emesét fémjelző banális, repetitív szövegek több kiállított munkájánál is megjelennek. *Ha száz évig élek is – napról napra gondolkodom a jövőre* című művét születésnapján, 1998. december 16-án kezdte. Utána minden napra legyártott egy ruhacímkét „day by day”-felirattal, melyre az „I think about the future”-szöveget hímezte. Nap mint nap, nyolc éven át. A kiállításon a címkek hónapokra vágva jelennek meg – a kilencedik hónap híján, ami elveszett –, a megmaradt céna és az üres tekercek az installáció alatt várják sorsukat. Kiállításra került Benczúr Emese legrégebbi, 1996-os első önálló kiállításán (a Stúdió Galériában) is bemutatott, *Egy hónap rendszerezése. Az egyformaság viszonylagos* című munkája is. Ez utóbbit hímezte bele a Levi's boltból megszerzett, levágott nadrágszárakba. (Eredetileg egy hónapnyi hímezett és nem hímezett nadrágszár együttesen volt kiállítva, jelen kiállításon egy zanzásított változat szerepel.)

Az elmúlás témaköréhez köthető Szira Henrietta *A mánia tovább él* című installációja is: egy téstaterítővel ravatalszerűen borított asztal, s mögötte tizenegy órás videó a nagymamáktól tanult csigatésztakészítés monoton folyamatáról. A gyerekkorához köthető mozdulatsorral Szira Henrietta munkája egyaránt tekinthető feldolgozási kísérletnek és a kihálófélben levő manualitás siratásának. Szintén Szira (diploma-) munkája a pszichológiai értelemben leginkább mániához köthető alkotás, *az Éjszakánként autózok, mert az megnyugtat* című videó, melyben egy éjszakai városi autózást követünk nyomon,

fény: Czeplédy Zsolt

IMRE MARIANN: *Törölköző*, 2011, damil, damilkötés, üvegcsseppek, fém, 50×110 cm

melyhez különböző orvosi rendeléseken készült, titokban rögzített hanganyag társul, tanúskodva az orvosi közeg mániák iránti meg nem értéséről.

Tarr Hajnalka *Botticelli – Vénusz születése* című műve a 2011-es önálló kiállításán szerepelt, ahol tizenegy világ-hírű festményt alkotott újra a képek kis méretű kirakóiból. A méret egyezik a kiindulási műtárgyával, ugyanakkor a puzzle formában vásárolt reprotok dekomponáltan, forgácslemeze rögzítve jelennek meg, hullámzóan, koncentrikusan kirakott felületeket képezve.

A *Mánia* öt művésze mindennapi kérdésekkel foglalkozik, mindennapi helyzetekben, eszközökkel. Munkáikban az idő fizikai dimenziója láthatóvá válik, formai tisztasággal, személyes küzdelmeiknek leszünk tanúi. De valóban mániaként definiálható az aprólékos, ismétlődő, gyakran monoton folyamat során létrejövő alkotások készítése? S vajon csak a nőkhöz kapcsolódnak ilyen mániák? A kiállítás női alkotókat sorakoztat fel hasonló attitűddel, akik kontrollált apró tevékenységükkel lassítják a világ folyását. A *Csendes stratégiák* alcím sokkal inkább fedí a kiállítás szemléletét, s talán e stratégiák tárháza segítséget nyújthat saját mániáinknak is.